

Review of law sciences

Volume 2 *Review of law science* 2018-2

Article 24

6-25-2018

The issues of responsibility for theft crimes in some foreign countries

T. Xasanov

Tashkent state university of law, Tashkent, 100047, Uzbekistan, tsulscience@tsul.uz

Follow this and additional works at: https://uzjournals.edu.uz/rev_law



Part of the [Criminal Law Commons](#)

Recommended Citation

Xasanov, T. (2018) "The issues of responsibility for theft crimes in some foreign countries," *Review of law sciences*: Vol. 2 , Article 24.
Available at: https://uzjournals.edu.uz/rev_law/vol2/iss2/24

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Review of law sciences by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.



THE ISSUES OF RESPONSIBILITY FOR THEFT CRIMES IN SOME FOREIGN COUNTRIES

T.KHASANOV^a

Tashkent state University of law, Tashkent, 100047, Uzbekistan

ВОПРОСЫ ПРИВЛЕЧЕНИЯ К ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА КРАЖУ В НЕКОТОРЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ

T.XASANOV^a

Ташкентский государственный юридический университет, Ташкент, 100047, Узбекистан

АЙРИМ ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ЎҒРИЛИК ЖИНОЯТИ УЧУН ЖАВОБГАРЛИК МАСАЛАЛАРИ

T.XASANOV^a

Тошкент давлат юридик университети, Тошкент, 100047, Ўзбекистон

Аннотация: мазкур мақолада бутун дунёда кенг тарқалган жиноятлардан бири – ўғрилик жинояти учун айрим хорижий мамлакатларнинг жиноят кодексларида белгиланган жавобгарлик масалалари қиёсий-ҳуқуқий жиҳатдан таҳлил қилиниб, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг мазкур жиноят учун жавобгарликни қўзда тутадиган нормаларни такомиллаштириш юзасидан тегишли тавсиялар берилган.

Калит сўзлар: ўғрилик, англо-саксон ҳуқуқ тизими, роман-герман ҳуқуқ тизими, жиноят қонуни, яширин талон-тороғ, мулк ҳуқуқи, жазо чораси, алоҳида қийматга эга предметлар.

Аннотация: в настоящей статье представлен сравнительно-правовой анализ вопросов ответственности за одно из наиболее распространенных во всем мире преступлений – кражу в уголовных кодексах некоторых зарубежных стран, даны соответствующие рекомендации по совершенствованию норм Уголовного кодекса Республики Узбекистан, предусматривающих ответственность за данное преступление.

Ключевые слова: кража, англо-саксонская система права, романо-германская система права, уголовный закон, тайное хищение, право собственности, мера наказания, предметы, представляющие особую ценность.

Annotation: this article presents a comparative legal analysis of the issues of responsibility for one of the most common crimes in the world – theft in the criminal codes of some foreign countries, given appropriate recommendations for improving the norms of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, providing for responsibility for this crime.

Keywords: theft, the Anglo-Saxon legal system, the Romano-German system of law, the criminal law, secret theft, property rights, the penalty, objects with special value.

Ўғрилик жинояти тўғрисида фикр юритар эканмиз, бу борадаги ривожланган мамлакатлар қонунчилигидаги мазкур қилмишга нисбатан белгиланган чораларни таҳлил этиш ушбу жиноятни янада муфассал тушуниш, жавобгарлик белгиланган нормаларни ва қонунни қўллаш амалиётини такомиллаштириш имкониятини беради.

Хорижий мамлакатларда ўғрилик жинояти учун жавобгарлик масаласини таҳлил қилиш орқали бу борада хорижий давлатларни бир нечта гуруҳга ажратиш мумкин.

Биринчи гуруҳга англо-саксон ҳуқуқ тизимига кирган давлатлар (асосан Англия ва АҚШ)ни киритиш мумкин. Уларнинг қонун ҳужжатларини асосан кўчар мулкни яширин равишда талон-торож қилиш ўғрилиқ деб топилиши белгиланган. Жумладан, *Англияда* 1968 йилги “Ўғрилиқ тўғрисида”ги [1] Қонуннинг 1-моддасига кўра, бошқа шахсга тегишли бўлган мулкни мулкдор ёки эгасидан бутунлай маҳрум этиш мақсадида қасддан виждонсизлик билан ўзлаштириш ўғрилиқ деб топилади. Мазкур таърифдан ўғрилиқнинг ўзига хос хусусиятларини ажратиш мумкин: 1) ўғрилиқнинг асосий аломати (*actus reus*) бу ўзганинг мулкни ўзлаштиришдир. Ўзлаштириш деганда, “шахснинг мулк ҳуқуқини қўлга киритиши” тушунилади; 2) ўғрилиқнинг яна бир белгиси бу бошқа шахсга тегишли бўлган мулкнинг ўзлаштирилиши. 1968 йилги қонунга кўра, “мулк шахсга тегишли бўлиши учун унинг ушбу мулкка нисбатан мулк ҳуқуқи бўлиши ёхуд улушли ёки бошқача асосда унга нисбатан ҳақли бўлиши лозим”; 3) ўғрилиқ жиноятининг “*mens res*” (субъектив томони) белгиларидан бири бу виждонсизлик (мулкнинг инсофсиз эгалланиши) ҳисобланади. Бунда шахс ўзгалар мулкни эгаллаганда унинг виждонсизлик билан ҳаракат қилганлиги масаласини ҳал қилиш тегишли суд томонидан “оддий одамлар билими ва тажрибаси доирасида” аниқланади [2].

Англия жиноят ҳуқуқи бўйича ўғрилиқ талон-торож қилинган мулкнинг миқдори бўйича дифференциация қилинади. Ўғрилиқ учун озодликдан маҳрум этишнинг энг юқори муддати 7 йилни ташкил этади.

АҚШ қонунчилигида ҳам ўғрилиқ жиноятининг асосий ҳолатлари инглиз жиноят ҳуқуқи таъсирида шаклланган. Бинобарин, 1978 йилда Варонека иши бўйича ўғрилиқ бу “мулк ҳуқуқини бузувчи, бошқа шахсга тегишли бўлган кўчар мулкни уни ушбу мулкдан умрбод маҳрум этиш мақсадида қўлга киритиш ва олиб кетиш” [3], деб таърифланган. Ўғрилиқнинг “*actus reus*” белгиси – бу мулк ҳуқуқини бузувчи, бошқа шахсга тегишли бўлган кўчар мулкни қўлга киритиш ва олиб кетиш; “*mens res*” белгиси – мулкдан умрбод маҳрум этиш мақсади ҳисобланади. Ж.Дресслер [4] бу ҳақида “ўғрилиқда хулқ-атвор натижадан кўра муҳимроқ бўлиб, уни формал таркибли жиноят деб ҳисоблаш мумкин”, деб ёзади. Бироқ ушбу мулоҳазага қўшилиб бўлмайди. Бинобарин, ўғрилиқ жинояти мулкни “қўлга киритиш ва олиб кетиш”дан сўнг тугалланган ҳисобланади.

Америка жиноят ҳуқуқи ўғрилиқнинг асосий олти белгисини кўрсатади: биринчиси – мулк ҳуқуқининг бузилиши; иккинчи ва учинчиси – қўлга киритиш ва олиб кетиш; тўртинчи ва бешинчиси – кўчар мулкни қўлга киритиш ва олиб кетиш; олтинчиси – айбдорнинг жабрланувчини мулкдан умрбод маҳрум этиш мақсади [5].

Иккинчи гуруҳга ўғрилиқ жинояти субъектлари нисбатан чекланган, асосан Италия, Франция каби давлатларни киритиш мумкин. Жумладан, Италия ЖКда ҳам ўғрилиқка оид муҳим қоидалар белгиланган. Хусусан, унинг 13-бўлими 1-боби “Одамлар ва ашёларга қарши зўрлик ишлатиб содир этиладиган мулкка қарши жиноятлар”, деб номланади. Ўғрилиқ учун жиноий жавобгарлик ҳам айнан шу бобда ўрин олган. Ўғрилиқ учун жавобгарлик ЖК 624-моддасида таърифланган: “ўзганинг кўчар мулкни ўзи ёки бошқалар учун фойда олиш мақсадида яширинча ўғрилаган ҳолда эгаллаган ҳар бир шахс 3 йилгача озодликдан маҳрум этиш ва жарима билан жазоланади” [6]. Шунингдек, Италия ЖК 627-моддасида эса бундай қилмишларнинг ошқора равишда содир этилиши мумкинлиги ҳам кўзда тутилган бўлиб, бунда қилмишни айнан ўғрилиқ, деб баҳолашнинг ягона шарти унда жабрланувчига нисбатан зўрлик ишлатилмаслиги талаб этилади. Ўғрилиқ жиноятини оғирлаштирувчи ҳолатларда содир этиш 1 йилдан 6 йилгача озодликдан маҳрум этиш ҳамда жарима жазосига ҳукм этишга сабаб бўлади. Бунда Италия ЖК оғирлаштирувчи ҳолатлари ўзига хослиги билан ажралиб туради: 1) яшаш учун мўлжалланган уй-бино ёки бошқа жойга кириш; 2) ашёларга нисбатан зўрлик ишлатиш ёки алдов воситаларини қўллаш; 3) айбланувчида қўлланилмаган тақдирда ҳам қурол ёки гиёҳванд моддаларнинг борлиги; 4) қилмишни моҳирона содир этиш ёки ашёни жабрланувчи қўлидан тортиб олиш ёхуд ортидан юлиб олиш; 5) жиноятни уч ёки ундан кўплашиб содир этиш; 6) ҳар қандай транспорт воситаси кетаётган шахснинг юкига нисбатан, шунингдек станция, зинапоё, платформа, меҳмонхона, озиқ-овқат ва ичимлик маҳсулотлари қабул қилиш учун мўлжалланган жойларда ўғирлаш; 7) бундай ҳаракатларни муассаса, ташкилотларда бўлган, мусодара этилиши ёки қарз учун олиб қўйилиши лозим бўлган мулкка ёхуд давлат эҳтиёжлари, дин ёки жамоат фойдаланиши учун мўлжалланган мулкка нисбатан содир этиш; 8) тўдада бўлган уч ёки ундан ортиқ ҳайвонларга ёхуд тўдада бўлмаган бўлсада, йирик қорамолга ёки отга нисбатан шундай ҳаракатларни содир этиш [7]. Агар қилмишда икки ёки ундан ортиқ оғирлаштирувчи ҳолатлар мавжуд бўлса, жазо янада ошади (уч йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум этиш) [8].

Италия қонунчилигида ўғрилик жинояти тўғрисидаги нормаларга хулоса ясаб, айтиш мумкинки, унда ўғрилик шахсга зўрлик ишлатмай ёки таҳдид қилмай мулкни яширин равишда ёхуд очикдан-очик ўзлаштириб олиш сифатида баҳоланади.

Италия жиноят қонуни ўзига хос жиҳати шундаки, унда тарафларнинг қариндошлик ришталарини инобатга олган ҳолда дифференциацияланган жавобгарлик ишлаб чиқилган. Чунончи, Италия ЖК 649-моддаси 1-қисмига кўра, биргаликда истиқомат қилувчи турмуш ўртоғининг яқин қариндошининг, масалан, ўғай ота-онаси ёки ўғай фарзанди, шунингдек ака-укаларининг мулкига қарши жиноят содир этган шахс жазоланмайди.

Башарти бундай мулкка қарши қилмиш алоҳида-алоҳида яшовчи эр (хотин), яқин қариндош, ака-ука, шунингдек улар билан биргаликда яшовчи иккинчи даражали қариндошлар (амаки, хола) мулкига нисбатан содир этилса, жиноят иши фақатгина жабрланувчи хусусий аризасига биноан кўзгатилади (649-модда 2-қисми).

Бироқ башарти шахс мулкка қарши жиноятни қариндошларига нисбатан зўрлик ишлатган ҳолда содир этса, умумий асосларга кўра жиноий жавобгарликка тортилади.

Яқин қариндошларнинг мулкига нисбатан жиноят содир этган шахсни жиноий жавобгарликдан озод этиш, назаримизда, кўрсатилган жабрланувчиларнинг жиноят-хуқуқий муҳофазадан маҳрум этган ҳолда уларнинг ҳуқуқларини поймол этади.

Шу ўринда *Франция* давлатининг жиноят ҳуқуқида айнан ўғрилик масаласи хусусида белгиланган қоидалар таҳлилига мурожаат этсак. Бинобарин, Франция ЖКда бошқа давлатлардан фарқли равишда мулкий жиноятлар аниқ фарқланган, уларнинг асосий белгилари ва оғирлаштирувчи ҳолатлари шакллантирилган.

Хусусан, оддий ўғрилик деганда, бошқа шахсдан мулкни алдаш йўли билан олиш ёки энергияни бошқа шахсга зарар етказган ҳолда ўзлаштириш тушунилади (311¹, 311²-моддалар). Шундай қилиб қонун чиқарувчи ушбу жиноятнинг қуйидаги асосий белгиларини кўрсатади: 1) “олиш”; 2) “алдов усули”; 3) “ашё ёки энергия”; 4) “бошқа шахсга тааллуқлилиқ”; 5) “бошқа шахсга зарар етказган ҳолда” (ушбу белги фақат энергия ўзлаштирганликда зарурий аломат ҳисобланади).

Франция ЖКда мулк шакли (давлат, хусусий ёки аралаш) ва мулк тури (бўлинадиган ва бўлинмайдиган, кўчар ёки кўчмас) фарқланмасада [9], махсус юридик адабиётларда фақатгина кўчар мулкни ўғрилаш мумкинлиги, у ёки бу усулда олиб кетилиши, ташилиши ёки бир жойдан бошқа жойга кўчирилиши мумкинлиги қайд этилади.

Франция ЖКда Италияда шаклланган амалиёт каби яқин қариндошлар ўзаро бир-бирларидан мулкни ўғирлашлари жиноят ҳисобланмайди, суд қарори бўйича алоҳида яшовчи эр (хотин) қилмиши бундан мустасно.

Франция ЖКда ўғриликнинг қуйидаги шакллари тавсифланган: 1) оддий ўғрилик, яъни бирон-бир оғирлаштирувчи ҳолатларсиз содир этилган ўғрилик бўлиб, уч йилгача озодликдан маҳрум этиш ва 300 минг франк жарима билан жазоланади; 2) оғирлаштирувчи ҳолатларда ўғрилик жиноятини содир этиш (масалан, бир гуруҳ шахслар томонидан, мансабдор шахс томонидан, зўрлик ишлатиб, уй-жойга бостириб кириб в. б.); 3) бошқа шахсга нисбатан зўрлик ишлатиб ва бунинг натижасида унинг меҳнат қобилятининг 8 кундан кўп бўлган муддатда тўлиқ йўқолиши; 4) бошқа шахсга нисбатан зўрлик ишлатиб ва бунинг натижасида жабрланувчи шикастланиши ёки сурункали касал бўлиши; 5) қийнаш ёки шафқатсизлик ишлатган ҳолда ўғрилик қилиш; 6) қуролдан фойдаланиш ёки фойдаланиш билан қўрқитиш орқали содир этилган ўғрилик; 7) жиноий уюшма томонидан содир этиладиган ўғрилик [10].

Учинчи гуруҳга ўғрилик жинояти нисбатан кенгроқ мазмунда тушуниладиган, талон-торож қилишнинг бошқа турлари ҳам ўғрилик сифатида квалификация қилинадиган давлатларни, хусусан, Японияни киритиш мумкин. Жиноят ҳуқуқининг ўғрилик масаласига дахлдор нормаларини таҳлил қилиш *Японияда* мулкий жиноятларнинг ўзига хос тизими шаклланганлигидан гувоҳлик беради. Ўғрилик учун жавобгарлик Япония ЖКнинг “ўғрилик ва босқинчилик” деб номланувчи 36-бобида назарда тутилган. Таъкидлаш лозимки, япон жиноят ҳуқуқида ўғрилик ва талончилик фарқланмайди ҳамда улар ягона “ўғрилик” (сэтто) тушунчасида бирлаштирилади: “ўғрилик деб тан олиш учун мулкни айбдор эгалигига яширинча ўтиши шарт эмас” [11]. Бошқа шахснинг мулкни ўғирлаган шахс ўғрилик жиноятини содир этган деб топилади ҳамда 10 йилгача озодликдан маҳрум этган ҳолда мажбурий меҳнатга ҳукм қилиш билан жазоланади (235-модда).

Ўзбекистон ЖКда ўғрилик жиноятига нисбатан белгиланган қатор қоидалар Япония ЖК нормалари мазмуни билан мутлақо фарқ қилади. Чунончи, ўғрилик жиноятининг предмети,

тугалланган вақти, жиноят таркиби, содир этиш усули ҳамда жазо тайинланишига қараб ушбу жиноят қонунлари ўзаро фарқланади.

Таъкидлаш ўринлики, хорижий мамлакатларнинг мулкни талон-торож қилиш, хусусан, ўғрилик жинояти учун жавобгарлик белгиловчи жиноят қонунчилиги ҳамда худди шундай жиноятлар учун жавобгарлик белгиловчи Ўзбекистон ЖКни қиёсий таҳлил қилганимизда, биз учун биров тушунарсиз ёки ғайриоддий, баъзи нормалари жуда ҳам содда, баъзилари, аксинча, биров мураккаб бўлиб кўринади.

Албатта, буни табиий ҳол деб қабул қилиш зарур. Сабаби биз кўриб чиққан хорижий мамлакатлар ҳамда Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқий тизими бутунлай бир-биридан фарқ қилади. Масалан, АҚШ, Буюк Британия ёки бошқа шунга ўхшаш Европа мамлакатлари англо-саксон ҳуқуқий тизимига асосланган. Барчамизга яхши маълумки, Ўзбекистон Республикасида роман-герман ҳуқуқий тизими амал қилади.

Боз устига, хорижий мамлакатлар жиноят қонунчилиги таҳлили Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексида жавобгарлик борасида қатор либерал қоидалар белгиланганлигини кўрсатмоқда. Масалан, юқорида гувоҳи бўлганимиздек, Англияда ижтимоий хавфи катта бўлмаган, кам аҳамиятли миқдордаги ўғрилик ҳам жазоланиши лозимлиги кўзда тутилган бўлса, мамлакатимизда ушбу ҳолатда Ўзбекистон ЖК 36-моддасига (кам аҳамиятли қилмишлар) асосан, қилмишнинг жиноийлиги истисно этилади.

Айрим мамлакатларда (Англия, АҚШ) Ўзбекистон қонунчилигидан фарқли равишда ўғрилик жиноят ҳуқуқи бўйича кодификациялашган қонунчилик ҳужжатида эмас, балки алоҳида қонунлар доирасида тартибга солинади. Шунингдек, мазкур давлатлар жиноят ҳуқуқида ўғриликнинг яширин тарзда содир этилиши унинг асосий белгиси сифатида назарда тутилмаганлиги ҳам миллий ва хорижий мамлакатлар жиноят ҳуқуқи нормалари ўртасидаги фарқни кўрсатади.

Ўзбекистон ҳамда Италия ва Франция жиноят қонунларини таҳлил қилганда, Италия ЖКда Ўзбекистон ЖКдан фарқли равишда, айнан ўғрилик масаласида қариндошлик билан боғлиқ енгиллаштирувчи ҳолатлар кўзда тутилганлигининг гувоҳи бўлиш мумкин. Шунингдек, ушбу мамлакатлар жиноят қонунларининг мазкур масала борасидаги яна бир фарқи Италияда ўғриликнинг ошқора содир этилиши мумкинлиги ҳам эътиборни жалб қилади.

Тўртинчи гуруҳга МДХга аъзо давлатларни киритиш мумкин. Ўғрилик жинояти учун МДХга аъзо давлатларда жавобгарлик масаласини кўриб чиқиш орқали ушбу мамлакатларда жиноят қонунчилигида ўзаро ўхшаш ва фарқли нормалар мавжудлигини кузатиш мумкин. Жумладан, Россия Федерацияси ЖКнинг 158-моддасига кўра, ўғрилик ўзганинг мулкни яширин равишда талон-торож қилиш ҳисобланади [12]. Қозоғистон ЖКнинг 193-моддаси [13], Украина ЖКнинг 185-моддасида [14] ҳам шундай норма мустақамланган. Беларусь Республикаси ЖКнинг 205-моддасида ўғрилик мулкни яширин равишда талон-торож қилиш деб таърифланган [15]. Беларусь Республикаси ЖКдаги нормада Ўзбекистон ва Россия Федерацияси ЖКдаги нормадан фарқли равишда “ўзганинг мулки” атамаси мавжуд эмас. 2017 йил 24 январда қабул қилинган Қирғизистон Республикаси ЖКнинг 200-моддасига кўра, ўғрилик ўзганинг мулкни яширин равишда анча миқдорда талон-торож қилиш ҳисобланади [16]. Бунда бошқа давлатлар қонунчилигидан фарқли равишда қилмишни анча миқдорда содир этиш жиноят сифатида баҳоланган.

МДХ мамлакатларида, жумладан, 2014 йилда қабул қилинган Қозоғистон ЖКнинг 187-моддаси [17], РФ ЖКга 2016 йилда қўшимча сифатида киритилган 158¹-моддага мувофиқ [18], майда талон-торож қилиш ҳолатлари маъмурий жазо қўллангандан сўнг содир этилган бўлса, жиноят сифатида баҳоланади. Ўзбекистондаги амалиётга кўра, мулкчилик шаклидан қатъи назар корхона, муассаса, ташкилотларнинг мол-мулкни ўғирлаш, ўзлаштириш, растрата қилиш, мансаб лавозимини суистеъмол қилиш ёки фирибгарлик йўли билан оз миқдорда талон-торож қилиш, шунингдек ушбу қилмишни такроран содир этиш Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 61-моддаси бўйича квалификация қилинади. Яъни Ўзбекистонда қилмиш мулкчилик шаклидан қатъи назар, корхона, муассаса, ташкилотларнинг мол-мулкига нисбатан содир этилган бўлса, такроран содир этилишидан қатъи назар, маъмурий юрисдикция доирасида кўриб чиқилади.

Шунингдек, Қирғизистон Республикаси ЖКда мавжуд бўлган яна бир муҳим жиҳат атамалар изоҳида талон-торож атамасининг мазмуни берилганлигидир. Ушбу тажрибадан келиб чиқиб, Ўзбекистон ЖКнинг “Атамаларнинг ҳуқуқий маъноси” бўлимида талон-торож тушунчасининг мазмунини бериш мақсадга мувофиқ.

Ўзбекистон қадимий ва бой маданиятга эга мамлакат ҳисобланади, ушбу маданий бойлигимиз намуналари сифатида аждодлармиздан ноёб қўлёзмалар, нодир санъат ва маданият ёдгорликлари, тарихимизнинг битмас туганмас илдизлари мерос бўлиб қолган. Ваҳоланки, улар биз учун бебаҳо, қадри ва азиз бўлса, бошқа мамлакатларда ноёб ва қимматбаҳо санъат асари, нодир қўлёзма, картина, меъморий ёдгорлик, шарқ ҳайкалтарошлик мактаби намунаси ва ҳоказо сифатида қабул қилиниб, ўз-ўзидан, “бозори чаққон” товарга айланмоқда. Афсуски, кўпчилик МДХ ва ривожланган хориж давлатларининг жиноят қонунчилигидан фарқли равишда ҳозирга қадар бизнинг ЖКда ушбу алоҳида қийматга эга ва давлат муҳофазаси остидаги миллат хазинаси предметлари қонунда муносиб ҳимоя топмаган. Айтиб ўтганимиздек, аксарият давлатларда бу тоифа жиноят предмети алоҳида моддада ўзининг норматив аксини топган, масалан, РФ ЖК 164-моддаси (алоҳида қийматга эга предметларни талон-торож қилиш), Тожикистон ЖК 251-моддаси (алоҳида қийматга эга предметларни ёки хужжатларни талон-торож қилиш), Туркменистон ЖК 233-моддаси (алоҳида қийматга эга предметларни талон-торож қилиш), Қозоғистон ЖК 193-моддаси (Алоҳида қийматга эга предметларни талон-торож қилиш), Грузия ЖК 183-моддаси (алоҳида тарихий, маданий, илмий ёхуд миллий қийматга эга предметларни ўзлаштириш мақсадида эгаллаб олиш), Арманистон ЖК180-моддаси (алоҳида қийматга эга предметларни талон-торож қилиш), Озарбайжон ЖКда 183-моддаси (алоҳида қийматга эга предметларни талон-торож қилиш) кўрсатиб ўтилган.

Шу сабабли Ўзбекистонда миллий меросимиз ҳисобланадиган маданият, адабиёт, тарих, санъат ва илм-фан ёдгорликлари бўлмиш ноёб предметларни янада самарали муҳофазасини таъминлаш, мазкур предметлар талон-торожи учун муносиб жавобгарликни кўзда тутиш мақсадида, шунингдек қонунчилик тизимини халқаро стандартларга янада мувофиқлаштириш учун Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси Махсус қисми Х бобига янги “Алоҳида қийматга эга предметларни қонунга ҳилоф равишда эгаллаш” деб номланган 169¹-моддасини киритишни таклиф қиламиз. Айтиш жоизки, унинг тахририни тайёрлашда, андоза сифатида биз хорижий қонун моддаларига ва миллий қонунчилик техникасига асосландик, хусусан, ЖКнинг 247-моддасининг (ўқотар қурол, ўқ-дорилар, портловчи моддалар, портлатиш қурилмаларини ўғрилиқ ёки фирибгарлик йўли билан қонунга ҳилоф равишда эгаллаш) баъзи элементларини ўзлаштирдик ва қуйидаги:

“169¹-модда. Алоҳида қийматга эга предметларни қонунга ҳилоф равишда эгаллаш

Алоҳида тарихий, маданий, санъат, илм-фан ёхуд миллий қийматга эга предметларни ва хужжатларни ўғрилиқ ёки фирибгарлик йўли билан қонунга ҳилоф равишда эгаллаш –

энг кам ойлик иш ҳақининг уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракат:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) ўзлаштириш, растрата қилиш ёхуд мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш йўли билан;

г) талончилик йўли билан;

д) алоҳида тарихий, маданий, санъат, илм-фан ёхуд миллий қийматга эга предметларни ва хужжатлар шикастланишига сабаб бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракат:

а) босқинчилик йўли билан;

б) ўта хавфли рецидивист томонидан;

в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади” мазмундаги моддани таклиф қиламиз.

Қонунга бундай мазмундаги қўшимчанинг киритилиши, ўз навбатида, қилмишни квалификация қилиш, унга қарши кураш ва олдини олишда муҳим амалий аҳамият касб этади.

References:

1. Ugolovnoye pravo zarubejnih gosudarstv. Osobennaya chast. - M.: Kameron, 2004. - S. 32-33.
2. Ugolovnoye pravo zarubejnih gosudarstv. Osobennaya chast. - M.: Kameron, 2004. - S. 32-33.

3. Crime in the United States. Uniform crime reports. - Washington, 2000. - P. 29-32.
4. Dresser J. Understanding criminal law. Matthew Bender, 2001. - 546 p.
5. Ugolovnoye pravo zarubejnih gosudarstv. Osobennaya chast. - M.: Kameron, 2004. - S.140-142.
6. Palazzo F. La redentelegislazione penale, terza edizione. - Padova, 1985. - P. 185-189.
7. Delpino L. Diritto penale. Parte speciale e principali reati previsti dalle leggi speciali. - Napoli, 1989. - P. 509-510.
8. Ugolovnoye pravo zarubejnih gosudarstv. Osobennaya chast. - M.: Kameron, 2004. - 33 s.
9. Code penal - Paris: Dalloz, 2002. - 532 p.
10. Ugolovnoye pravo zarubejnih gosudarstv. Osobennaya chast. - M.: Kameron, 2004. - S. 272-274.
11. Ito Makoto. Keyxo nyumon. (Vvedeniye v ugolovnoye pravo). - Tokio: Nixon xyoron sya, 1998. - S. 128-129.
12. Ugolovniy kodeks Rossiyskoy Federatsii ot 13.06.1996 N 63-FZ (red. ot 29.07.2017) (s izm. i dop., vstup. v silu s 26.08.2017). // www.consultant.ru
13. Ugolovniy kodeks Respubliki Kazaxstan (s izmeneniyami i dopolneniyami po sostoyaniyu na 11.07.2017 g.) www.online.zakon.kz
14. Ugolovniy kodeks Ukraini (Vedomosti Verxovnoy Radi Ukraini, 2001, №25-26, st.131). // www.drive.google.com/file/d/0B1smndEt-sppR2JmZS1YZzVOaE0/view; www.femida.kiev.ua <<http://www.femida.kiev.ua>>.
15. Ugolovniy kodeks Respubliki Belarus ot 9 iyulya 1999 g. № 275-Z. Prinyat Palatoy predstaviteley 2 iyunya 1999 goda. Odobren Sovetom Respubliki 24 iyunya 1999 goda. // www.kodeksy.by <<http://www.kodeksy.by>>
16. Ugolovniy kodeks Kirgizskoy Respubliki ot 24 yanvarya 2017 goda. // www.cbd.minjust.gov.kg.
17. Ugolovniy kodeks Respubliki Kazaxstan (s izmeneniyami i dopolneniyami po sostoyaniyu na 11.07.2017 g.) www.online.zakon.kz.
18. Federalniy zakon ot 03.07.2016 N 323-FZ «O vnesenii izmeneniy v Ugolovniy kodeks Rossiyskoy Federatsii i Ugolovno-protsessualniy kodeks Rossiyskoy Federatsii po voprosam sovershenstvovaniya osnovaniy i poryadka osvobojdeniya ot ugolovnoy otvetstvennosti». // www.consultant.ru <<http://www.consultant.ru>>.